

venden verdeeld, meestal in de vorm van waardebonnen waarmee men levensmiddelen, brandstoffen of kleding kon aanschaffen. Dergelijke waardebonnen werden in '38-'39 aan een tiende van de Duitse bevolking uitgedeeld. Een en ander ging als regel gepaard met propagandistische fanfares hoewel men de blijkbaar bestaande nood toch eerder zien kon als aanwijzing dat het Derde Rijk niet het sociale paradijs vormde waarvoor zijn buitenlandse bewonderaars het hielden. Hulpverlening door andere dan nationaal-socialistische organisaties werd verboden of tegengegaan. Verlof tot openbare collecten kregen slechts heel enkele instellingen als het *Deutsche Rote Kreuz* (dat overigens ook gelijkgeschakeld was). De kerken mochten alleen binnen de kerkgebouwen collecteren; daarvoor moesten zij evenwel een 'collecteplan' indienen bij de *Sicherheitspolizei und SD* en bovendien moesten zij nauwkeurig aangeven, welke bestemming de collecte-opbrengsten zouden krijgen.

Zowel van het *Winterhilfswerk* als van de *Nationalsozialistische Volkswohlfahrt* wilde Seyss-Inquart een Nederlands pendant in het leven roepen. De sociale zorg stond overigens in het vooroorlogse Nederland bepaald niet op een lager peil dan in het Derde Rijk. Nederland kende een uitgebreide sociale wetgeving en er waren hier te lande bovendien aan het particuliere initiatief talloze organisaties ontsproten die zich met het verstrekken van aanvullende hulp bezig hielden. Zij waren veelal 'verzuild', maar daarom deden zij hun werk niet minder effectief en toegewijd. In het nationaal-socialistische Nederland dat Seyss-Inquart voor ogen stond, was evenwel voor organisaties die op een andere ideologie dan het nationaal-socialisme gebaseerd waren, geen plaats.

Met de Nederlandse Volksdienst, de tegenhanger van de *Nationalsozialistische Volkswohlfahrt*, krijgen wij eerst in ons volgende deel te maken, maar de oprichting van de Winterhulp Nederland dient hier beschreven te worden.

Aan die oprichting ging een scherp conflict vooraf.

Begin juni werd in Amsterdam onder voorzitterschap van de burgemeester, dr. W. de Vlugt, een comité opgericht, het Nationaal Hulpcomité 1940, dat geld en goederen wilde inzamelen voor de oorlogsslachtoffers, in de eerste plaats van Rotterdam. Het comité bestond goeddeels uit vooraanstaande Amsterdammers; ds. Eykman zou als voorzitter optreden van het werkcomité dat een grote landelijke collecte wilde organiseren. Terwijl men daar al mee bezig was, kwam onverhoeds een eis van Seyss-Inquart binnen: twee NSB'ers, onder wie Rost van Tonningen, moesten in het Nationaal Hulpcomité 1940 opgenomen worden. Het comité weigerde zich NSB'ers te laten opdringen en de collecte werd toen georganiseerd onder auspiciën van secretaris-generaal Frederiks en de commissarissen der koningin. Begin